

De architect als publieke intellectueel

Tom Avermaete, Véronique Patteeuw, Elsbeth Ronner en
Hans Teerds

‘Een moeilijk verhaal’, noemde de Rotterdamse architect Jaap Bakema wat hij te vertellen had in de tweedelige televisieserie *Van Stoel tot stad*, die op zondagavond in 1961 en 1962 op de Nederlandse televisie werd uitgezonden. Toch voelde hij de noodzaak om het Nederlandse publiek juist dit moeilijke verhaal te vertellen. ‘Ik heb namelijk de indruk,’ zegt hij in de openingsscene, terwijl hij voor een schoolbord met krijttekeningen staat, het krijtje nog in zijn hand, ‘dat we in een tijd leven zonder die liefde voor ruimte waar een architect behoefte aan heeft.’¹ Bakema agendaert dit ‘moeilijke verhaal’ tegen de achtergrond van een enorme bouwwoede in het land: honderdduizenden woningen worden in allerijl uit de grond gestampt. De Nederlandse overheid had in 1948 de woningcrisis tot ‘volksvijand nummer 1’ gebombardeerd, en dus werd alles, tot ver in de jaren 1960, uit de kast getrokken om de tekorten op de woningmarkt weg te werken. Maar kwantiteit is één, kwaliteit is anders, stelt Bakema met zijn televisieserie. Niet om het eigen belang veilig te stellen (de architect die pleit voor ruimte voor goede architectuur), maar vanuit het besef hoezeer de architectonische ruimte bepalend is voor zoveel meer dan alleen een dak boven het hoofd en een plaats om te wonen. Dat besef verleent Bakema en elke andere architect de urgentie om aandacht te vragen voor de ruimtelijke invloed, niet alleen van bepaalde economische stadsontwikkelingsmethodieken, financieringsinstrumentaria of het landelijk ruimtelijk beleid, maar ook van de verschillende crises die wereldwijd om directe actie vragen. Uitdagingen op het gebied van het klimaat, energievoorziening, voedsel, woonruimte, vergrijzing, armoede, segregatie zullen immers hoe dan ook tot grootschalige ruimtelijke en sociale veranderingen leiden. Is het overmoed om te denken dat het veld van de architectuur kan bijdragen aan het in kaart brengen van deze invloed, inzicht kan geven in de gevaren en potenties, en dus een zinvolle bijdrage kan leveren aan het publieke debat? Architecten denken immers vanuit de ruimte, en weten als geen ander hun beeldingsvermogen in te zetten. Toch spelen architecten nauwelijks een rol in publieke discussies, niet op televisie of de krant, maar ook niet in het politieke debat. In deze OASE vragen we ons daarom af hoe architecten maatschappelijke uitdagingen kunnen oppakken en participeren in het publieke discours. Of om het anders te formuleren: hoe kunnen architecten de positie innemen van een publieke intellectueel?

Wat is de rol van de publieke intellectueel?

Wat of wie bedoeld wordt met een intellectueel is onder sociologen en filosofen niet eenduidig geformuleerd.² Denkers als Jean-Paul Sartre, Michel Foucault, Pierre Bourdieu, Antonio Gramsci, Noam Chomsky en Edward Said geven allen verschillende, soms tegenstrijdige definities. Vanuit de gevangenis probeerde Gramsci het brede publiek aan te

¹
De introductie op de serie is terug te zien op *YouTube*: youtube.com/watch?v=uPYRgLSYt6E (bezocht op 24 juli 2023).

²
Zie: Dirk Lauwaert, ‘Portret van een rol: de intellectueel’, *De Witte Raaf* 75 (1998).

The Architect as a Public Intellectual

Tom Avermaete, Véronique Patteeuw, Elsbeth Ronner and
Hans Teerds

Presenting the two-part television series *Van stoel tot stad* (From chair to city), broadcast on Dutch television on Sunday evenings in 1961 and 1962, Rotterdam architect Jaap Bakema told viewers that he had ‘a difficult story’ to tell. Yet he felt compelled to tell this difficult story to the Dutch people. ‘Because I have the impression,’ he said in the opening scene, standing in front of a blackboard covered with chalk drawings, a piece of chalk still in his hand, ‘that we live in an age that lacks the love of space that architects need.’¹ Bakema put this ‘difficult story’ on the agenda in the context of the huge building boom taking place in the Netherlands: hundreds of thousands of houses were rapidly being built. In 1948, the Dutch government had branded the housing crisis ‘public enemy number 1’ and it subsequently, well into the 1960s, made every effort to eliminate the housing shortage. But, as Bakema argued in his television series, quantity is one thing, quality is another. Rather than looking out for his own interests (rather than being an architect arguing for space for good architecture), he was aware that architectural space provides people with much more than a roof over their heads and a place to live. This awareness gave Bakema (and gives every other architect) the sense of urgency to draw attention not only to the spatial implications of certain economic urban design methods, financial instruments or national spatial policies, but also to the various crises that require immediate action worldwide. After all, challenges involving the climate, energy supply, food, housing, ageing, poverty and segregation will undoubtedly lead to major spatial and social changes. Is it hubris to think that architecture can help to map these impacts, provide insight into their dangers and potentials, and thus make a meaningful contribution to the public debate? After all, architects think in spatial terms and have an unparalleled capacity for imagination. Yet architects are rarely represented in public discussions, neither on television nor in newspapers, nor in political debates. This OASE therefore asks how architects can address social challenges and participate in the public discourse. Or, in other words: How can architects become public intellectuals?

What is the Role of the Public Intellectual?

Sociologists and philosophers have not been able to articulate clearly what or who the term ‘intellectual’ designates.² Thinkers such as Jean-Paul Sartre, Michel Foucault, Pierre Bourdieu, Antonio Gramsci, Noam Chomsky and Edward Said have all offered different, sometimes contradictory definitions. Gramsci – from prison – sought to turn the masses against hegemony by appealing to their intellectual capacities.³ Chomsky also linked

¹
The introduction to the series is available on *YouTube*: youtube.com/watch?v=uPYRgLSYt6E (accessed 24 July 2023).

²
See: Dirk Lauwaert, ‘Portret van een rol: de intellectueel’, *De Witte Raaf* 75 (1998).

³
Antonio Gramsci, *Prison Notebooks* (New York: Columbia University Press, 2011).

sporen zich te keren tegen de hegemonie, door hen aan te spreken op hun intellectuele vermogens.³ Ook Chomsky verbindt het intellect met strijdvaardigheid. 'Intellectuelen beschikken over de mogelijkheden om de leugens van regeringen aan de kaak te stellen,' schrijft hij, 'en om handelingen terug te brengen tot hun oorzaken, motieven, en dikwijls verborgen bedoelingen.'⁴ Daarmee schrijft hij aan intellectuelen een grote maatschappelijke verantwoordelijkheid toe. 'Het is de verantwoordelijkheid van intellectuelen,' maakt hij zijn stelling expliciet, 'de waarheid te spreken en leugens aan de kaak te stellen.'⁵ Edward Said omschrijft de intellectueel in de eerste plaats als 'een individu met het vermogen om een boodschap, een standpunt, een houding, een filosofie of een mening te vertegenwoordigen, te verbeelden, te verwoorden (...) [en] om al die mensen en onderwerpen te vertegenwoordigen die systematisch worden vergeten of onder het tapijt geveegd'.⁶ De intellectueel cultiveert een vaardigheid in de kunst van het representeren. Zijn/haar positie in de marge stelt hem/haar in staat om de maatschappij actief te verstoren: in een rol die noodzakelijkerwijs openbaar is, maar ook vaak 'gênant, tegendraads, onaangenaam'.⁷ Volgens Said is de intellectueel een amateur, een man of vrouw die wordt gedreven door 'het verlangen om verleid te worden, niet door economisch gewin of een mogelijke beloning, maar door liefde en een onmiskenbare interesse in het grote geheel, in het smeden van banden over grenzen of barrières heen'.⁸ De verschillende definities cirkelen dus om een publieke rol die bijdraagt aan de vormgeving van de publieke sfeer, al dan niet in een spannende verhouding met de machten, krachten en systemen die de wereld vormgeven en structureren. Soms wordt deze positie ingenomen door specifieke kennis in te brengen in het publieke debat, dan weer overschrijdt de intellectueel, gedreven door universele waarden, de grenzen van zijn/haar beroep en laat de specificiteit van zijn/haar discipline (even) achter zich. Deze verheven positie van de intellectueel is echter niet onbetwist. De socioloog Frank Furedi betoogt hoezeer in de westerse wereld juist anti-intellectuele tendensen in de afgelopen decennia het publieke debat, de universiteit, en het politieke bestel zijn gaan beheersen. Intellectuelen wordt verweten elitair te zijn en hoogdravend, en dat ze het contact hebben verloren met de volkse, populaire cultuur.⁹

Vormgeven aan een positie

In deze OASE presenteren we zes, min of meer onbekende architecten die zich in het verleden actief geroerd hebben in de publieke sfeer en die wij daarmee de positie van publieke intellectueel toedichten. Ze werden geraakt door de marginale positie van bepaalde groepen in de samenleving, en hebben zich ingezet om deze zaak onder de aandacht brengen van het bredere publiek. Of ze liepen aan tegen een machtsstructuur, die niet alleen invloed heeft op de architectuur, maar ook bepalend is voor de organisatie van de samenleving. Zij hebben zich ervoor ingezet om hun eigen onderzoek naar deze structuren te delen met het bredere publiek. Of ze herkenden hoe de samenleving veranderde, en wisten dit niet alleen om te zetten in andere woningplattengronden of stadsplannen, maar ook het publiek daarin mee te nemen door erover de schrijven en er tentoonstellingen over de organiseren.

3

Antonio Gramsci, *Alle mensen zijn intellectuelen. Notities uit de gevangenis* (Amsterdam: Uitgeverij Boom, 2019); oorspr. Antonio Gramsci, *Prison Notebooks* (New York: Columbia University Press, 2011).

4

Noam Chomsky, 'De verantwoordelijkheid van intellectuelen', *Tirade* (juni/juli 1967), 330; oorspr. Noam Chomsky, 'The Responsibility of Intellectuals', *New York Review of Books* (23 februari 1967).

5

Ibid., 331.

6

Edward Said, *Representations of the Intellectual* (New York: Vintage, 1996), 11.

7

Ibid., 12.

8

Ibid., 76.

9

Frank Furedi, *Waar zijn alle intellectuelen?* (Amsterdam: Meulenhoff, 2006); oorspr. Frank Furedi, *Where Have All the Intellectuals Gone? Confronting 21st Century Philistinism* (Londen: Continuum, 2004).

intellect with militancy. 'Intellectuals are in a position to expose the lies of governments,' he wrote, 'to analyze actions according to their causes and motives and often hidden intentions.'⁴ In doing so, he ascribed a great social responsibility to intellectuals. 'It is the responsibility of intellectuals,' he writes making his thesis more explicit, 'to speak the truth and to expose lies.'⁵ Edward Said describes the intellectual primarily as: 'an individual with the capacity to represent, imagine, articulate . . . and to represent all of those people and subjects who are systematically forgotten or swept under the carpet.'⁶ Intellectuals cultivate their skills in the art of representation. Their position on the margins allows them to actively disrupt society in a role that is necessarily public, but also often 'embarrassing, contrarian, unpleasant'.⁷ According to Said, the intellectual is an amateur, a man or woman driven by: 'the desire to be seduced, not by economic gain or a possible reward, but by love and an undeniable interest in the big picture, in forging bonds across borders or barriers.'⁸ The various definitions revolve around a public role that contributes to shaping the public sphere, whether or not in an exciting relationship with the powers, forces and systems that shape and structure the world. Sometimes this position is appropriated by contributing specific knowledge to the public debate; sometimes the intellectual, driven by universal values, transcends the boundaries of their profession and (temporarily) leaves behind the specificity of their discipline. The intellectual's exalted position is not uncontested, however. Sociologist Frank Furedi argues how, in the Western world, anti-intellectual tendencies have come to dominate the public debate, universities and political systems in recent decades. Intellectuals are accused of being elitist and pompous and out of touch with vernacular, popular culture.⁹

Creating a Position

This OASE presents six more or less well-known architects who have been active in the public sphere in the past and to whom we therefore ascribe the position of public intellectual. They have been touched by the marginal position of certain groups in society and have worked to bring these issues to the attention of the general public. Or they were confronted with a power structure that not only affected architecture, but also determined the organisation of society. They have worked to share their own insights into these structures with the general public. Or they recognised how society was changing and have managed not only to translate this into different floor plans or city plans, but also to take the public along with them by writing and organising exhibitions about it. In other words, this OASE defines the architect as a public intellectual primarily as a designer who has the ability to apply architectural knowledge to broader public debates, to seek a rapprochement with other fields of knowledge that border on their 'own' professional domain, without alienating the general public – the people, popular culture. In this way, they contribute not only by designing, but above all by actively participating in what OASE

4

Noam Chomsky, 'The Responsibility of Intellectuals', *New York Review of Books* (1967).

5

Ibid.

6

Edward Said, *Representations of the Intellectual* (New York: Vintage, 1996), 11.

7

Ibid., 12.

8

Ibid., 76.

9

Frank Furedi, *Where Have All the Intellectuals Gone? Confronting 21st Century Philistinism* (Londen: Continuum, 2004).

Kortom: in deze OASE definiëren wij de architect als publieke intellectueel vooral als een ontwerper die het vermogen heeft om architectonische kennis in te zetten binnen bredere publieke debatten, om langs de grenzen van het ‘eigen’ vakdomein toenadering te zoeken tot andere kennisdomeinen, zonder daarbij het brede publiek – het volk, de populaire cultuur – van zich te vervreemden. Op deze wijze dragen ze niet alleen ontwerpend, maar vooral ook actief participierend bij aan wat in OASE 77 het publieke domein of de publieke sfeer wordt genoemd.¹⁰ Bovendien weten de architecten in de marge van het vak nieuwe architectonische praktijken te ontwikkelen waarmee ze actief, in woorden en tekeningen, in studies en deelnemingen, participeren in het maatschappelijk debat. De laatste jaren is er meer en meer aandacht ontstaan voor dergelijke veranderende posities en praktijken van architecten. Belangrijke bijdragen aan het internationale debat over deze veranderingen waren onder meer Nishat Awan, Tatjana Schneider en Jeremy Till's anthologie van zogenoemde ‘andere praktijken’ *Spatial Agency: Other Ways of Doing Architecture*, en de publicatie en tentoonstelling in het Canadian Centre for Architecture in Montréal ‘The Other Architect’, waarbij curator Giovanna Borasi 22 architectuurpraktijken verzamelde, die de grenzen van de architectuurdiscipline oprekken door sociale problemen zichtbaar te maken, nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan of experimenteren met ontwerpmethoden en instrumenten.¹¹ Uit beide publicaties blijkt dat de besproken ontwerpers vaak een maatschappelijke rol ambiëren. In de woorden van Borasi:

Gedreven door het verlangen om op een meer substantiële en actieve manier bij te dragen aan de opbouw van een culturele agenda (...) delen zij de behoefte om zich te verbinden met de geest van hun tijd: om die beter te begrijpen en er adequatere suggesties voor te doen, en zelfs om te anticiperen op toekomstige vraagstukken.¹²

De manier waarop een architect opereert als publieke intellectueel kan veel retorische vormen aannemen: van het bekritisieren van een systeem, het voorstellen van alternatieven, het beïnvloeden van beleidsmakers en opdrachtgevers, het opvoeden van ontwerpers en opdrachtgevers, tot aan het creëren van bewustwording bij het grotere publiek. Deze retorische modi zijn veelal gekoppeld aan de rollen die architecten op zich kunnen nemen als publieke intellectueel: van de meer conventionele culturele posities van redacteur, schrijver of criticus, via de maatschappelijke rollen van politiek activist en bestuurder, tot de sociale rollen van representant of docent. Bekijken we de positie van de architect vanuit de specifieke inmenging in de publieke sfeer, dan tekenen zich de rollen van syndicalist, populist, activist, facilitator en politicus af, die we verderop in dit nummer hebben uitgewerkt, door voor elk van deze posities vier architecten te presenteren. Uiteraard nemen de meeste architecten niet één enkele positie in, maar combineren ze verschillende – zo niet tegelijkertijd, dan zeker in het verloop van de tijd. Bepalend voor de rol van de architect als publieke intellectueel is tevens de positie van waaruit stelling wordt ingenomen. Benadert de publieke intellectueel de maatschappelijke debatten vanuit het centrum of eerder vanuit de marge? Vertrekt de publieke intellectueel vanuit een institutioneel kader, zoals een onderwijsinstelling of een publieke administratie, of

10

Tom Avermaete, Klaske Havik en Hans Teerds (red.), *Into the Open. Publieke Plaatsen / Accommodating the Public*, OASE 77 (2007).

11

Nishat Awan, Tatjana Schneider en Jeremy Till, *Spatial Agency: Other Ways of Doing Architecture* (Londen: Routledge, 2011); Giovanna Borasi, *The Other Architect* (Montréal: Canadian Centre for Architecture, 2014).

12

Giovanna Borasi, ‘Another Way of Building,’ in: Borasi, *The Other Architect*, op. cit. (noot 11).

77 called ‘the public domain’ or ‘the public sphere’.¹⁰ In addition, architects have been able to develop, on the fringes of the profession, new architectural practices through which they can actively participate in the public debate, in words and drawings, in studies and participations. In recent years, the changing positions and practices of architects have received increasing attention. Important contributions to the international debate on these changes include Nishat Awan, Tatjana Schneider and Jeremy Till's anthology of so-called ‘other practices’, *Spatial Agency: Other Ways of Doing Architecture*, and a publication of and exhibition at the Canadian Centre for Architecture in Montréal, *The Other Architect*, for which curator Giovanna Borasi assembled 22 architectural practices that have pushed the boundaries of the architectural discipline by making social problems visible, engaging in new collaborations or experimenting with design methods and tools.¹¹ Both publications show that the designers discussed often aspire to a social role. In Borasi's words:

Driven by the desire to contribute in a more substantial and active way to the setting of a cultural agenda . . . they share the need to connect with the spirit of their times: to understand it better and make more adequate suggestions for it and even to anticipate future issues.¹²

The way architects operate as public intellectuals can take many rhetorical forms: from criticising a system, proposing alternatives, influencing policymakers and clients, and educating designers and clients, to raising awareness in the general public. These rhetorical modes are mostly linked to the roles that architects can take on as public intellectuals: from the more conventional cultural positions of editor, writer or critic, through the social roles of political activist and administrator, to the social roles of representative or teacher. Looking at the position of the architect in terms of specific interventions in the public sphere, the roles of syndicalist, populist, activist, facilitator and politician emerge, which we have elaborated on later in this issue by presenting four architects for each of these positions. Of course, most architects do not occupy a single position, but combine several – if not simultaneously, then certainly over time. Also defining the role of the architect as a public intellectual is the starting point from which they take position. Does the public intellectual approach public debates from the centre, or rather from the margins? Does the public intellectual start from an institutional framework, such as an educational institution or a public administration, or rather from an anarchist movement? And in whose name do they take position and speak in the public debate? From an individual position, or rather as a spokesperson or representative of a particular group?

Broadening a Perspective

While architects have played the part of public intellectual throughout history – think of the many contributions designers have made to public debates on urbanisation – moments of social

10

Tom Avermaete, Klaske Havik and Hans Teerds (eds.), ‘Into the Open: Publieke Plaatsen/Accommodating the Public’, OASE 77 (2007).

11

Nishat Awan, Tatjana Schneider and Jeremy Till, *Spatial Agency: Other Ways of Doing Architecture* (London: Routledge, 2011); Giovanna Borasi, *The Other Architect* (Montréal: Canadian Centre for Architecture, 2014).

12

Giovanna Borasi, ‘Another Way of Building,’ in: Borasi, *The Other Architect*, op. cit. (note 11).

eerder vanuit een anarchistische beweging? En in wiens naam wordt in het publieke debat een positie ingenomen en gesproken? Gaat het om een eigen positie, of is men eerder spreekbuis of vertegenwoordiger van een bepaalde groep?

Verbreden van een perspectief

Hoewel architecten dus door de geschiedenis heen de rol van publieke intellectueel hebben ingenomen – denk bijvoorbeeld aan de vele bijdragen van ontwerpers aan maatschappelijke debatten over verstedelijking – lijken vooral momenten van maatschappelijk en disciplinaire transitie als vliegwielen te werken. Op ogenblikken waarop de maatschappij en de architectuur sterk in beweging waren, speelde een aantal figuren een sleutelrol in het verbinden van beide door actief stelling te nemen in het publieke debat. Wellicht is het daarom geen toeval dat de grote culturele en sociale kritieken in het Europa van de jaren 1960 en 1980 ook architecten hebben aangezet tot het enerzijds bediscussiëren van moderne ontwerpbenaderingen en anderzijds tot het innemen van uitgesproken publieke posities in het maatschappelijk debat, terwijl dit tegelijkertijd ook is terug te lezen in historische en sociologische studies naar het karakter van de beroepspraktijk en de positie van de architect in de samenleving in deze perioden. In 1984 legde de Franse architectuurhistoricus Jean-Louis Cohen de nadruk op de invloed van de intense uitwisseling tussen Italië en Frankrijk, die de ambitie had de kloof tussen architecten en intellectuelen te overbruggen.¹³ Aan de hand van het werk van de socioloog Pierre Bourdieu en een lezing van het sociale milieu van architecten, beschreef socioloog Jean-Louis Violeau een zekere ‘herintellectualisering’ van architecten en koppelde die aan de herpositionering van de architectuur in een sociaal veld.¹⁴ Architectuurhistoricus Caroline Maniaque beschreef vervolgens de invloed van culturele uitwisselingen tussen Frankrijk en de Verenigde Staten op de positie van de architect in de samenleving.¹⁵ En architectuurhistorici Andrew Leach, Cristiana Mazzoni en Maurizio Sabini interpreteerden respectievelijk het werk van Manfredo Tafuri, de Italiaanse beweging *Tendenza* en de rol van Ernesto Nathan Rogers expliciet als publiek intellectueel.¹⁶ Maar op andere ogenblikken in de geschiedenis lijkt publieke participatie van architecten juist sterk aan erosie onderhevig, en wordt publieke inmenging van architecten juist niet gewaardeerd. In de jaren 1990, bijvoorbeeld, spelen niet alleen de anti-intellectuele tendensen op die Furedi in de samenleving traceert, maar komt binnen de architectuurcultuur ook de publieke rol van architecten onder druk te staan, omwille van een toenemende professionalisering van hun werk.

Hoewel bepaalde maatschappijen duidelijk meer plaats bieden aan de publieke participatie van architecten dan andere, geeft het ongetwijfeld een vertekend beeld, te stellen dat de positie van de publieke intellectueel met name gebonden is aan de westerse wereld, waar het gekoppeld is aan de sterke (maar tegenwoordig geërodeerde) culturele positie van redacteurs, onderwijzers of kunstenaars. Dit beeld is echter te beperkt en moet daarom worden aangevuld met verhalen over culturele en publieke posities in andere geografieën, als ook met narratieven over publieke intellectuelen die meer activistische

13

Jean-Louis Cohen, ‘La coupure entre architectes et intellectuels, ou les enseignements de l’italophilie’, *Extenso* 1 (Parijs: Recherches à l’École d’Architecture Paris – Villemin, 1984).

14

Jean-Louis Violeau, *Les Architectes et Mai 68* (Parijs: Éditions Recherches, 2005).

15

Caroline Maniaque-Benton, *Go West! Des architectes au pays de la contre-culture* (Marseille: Éditions Parenthèses, 2014).

16

Andrew Leach, *Manfredo Tafuri. Choosing History* (Gent: A&S Books, 2007); Cristiana Mazzoni (red.), *La Tendenza, une avant-garde architecturale italienne, 1950-1980* (Marseille: Éditions Parenthèses, 2014); Maurizio Sabini, *Ernesto Nathan Rogers, The Modern Architect as Public Intellectual* (Londen: Bloomsbury, 2021).

and disciplinary transition seem to act as catalysts. At moments of profound change in society and architecture, a number of people played a key part in connecting the two by taking an active position in the public debate. It is perhaps no coincidence that the major cultural and social critiques in Europe in the 1960s and 1980s led architects to discuss modern approaches to design on the one hand and to take up outspoken public positions in the public debate on the other. This is also reflected in historical and sociological studies on the nature of professional practice and the position of the architect in society in these periods. In 1984, French architecture historian Jean-Louis Cohen emphasised the influence of the intense exchanges between Italy and France, which aimed to bridge the gap between architects and intellectuals.¹³ Drawing on the work of sociologist Pierre Bourdieu and reading the social milieu of architects, sociologist Jean-Louis Violeau described a certain ‘re-intellectualisation’ of architects and linked it to the repositioning of architecture in a social field.¹⁴ Architecture historian Caroline Maniaque went on to describe the influence of cultural exchanges between France and the United States on the position of the architect in society.¹⁵ And architecture historians Andrew Leach, Cristiana Mazzoni and Maurizio Sabini have explicitly interpreted, respectively, the work of Manfredo Tafuri, the Italian *Tendenza* movement and the role of Ernesto Nathan Rogers as public intellectual phenomena.¹⁶ At other moments in history, on the other hand, the public participation of architects appears to have been severely eroded and public interventions by architects were not even appreciated. In the 1990s, for example, the anti-intellectual tendencies that Furedi traces in society come into play on the one hand while in architecture culture, the public role of architects comes under pressure due to the increasing professionalisation of their work on the other.

While some societies are clearly more receptive to the public participation of architects than others, to say that the position of the public intellectual is particularly associated with the Western world, where it is linked to the strong (but now eroded) cultural position of the editor, the teacher or the artist, undoubtedly paints a distorted picture. This picture is too limited and therefore needs to be complemented by narratives about cultural and public positions in other geographies, as well as by narratives about public intellectuals who have taken more activist and managerial positions in society. This OASE aims to make a modest contribution to broadening this perspective.

The Toolbox of Public Participation

In addition, the role of the public intellectual is accompanied by a different vision of the traditional architectural armamentarium. The architect as public intellectual can understand commissions and architectural designs as propositions in the context of the broader social challenges with which they are engaged. Their practice demonstrates that architectural projects have the capacity not only to bring parties to the table to discuss difficult issues,

13

Jean-Louis Cohen, ‘La coupure entre architectes et intellectuels, ou les enseignements de l’italophilie’, *Extenso* 1 (Parijs: Recherches à l’École d’Architecture Paris – Villemin, 1984).

14

Jean-Louis Violeau, *Les Architectes et Mai 68* (Parijs: Éditions Recherches, 2005).

15

Caroline Maniaque-Benton, *Go West! Des architectes au pays de la contre-culture* (Marseille: Éditions Parenthèses, 2014).

16

Andrew Leach, *Manfredo Tafuri: Choosing History* (Ghent: A&S Books, 2007); Cristiana Mazzoni (ed.), *La Tendenza, une avant-garde architecturale italienne, 1950-1980* (Marseille: Éditions Parenthèses, 2014); Maurizio Sabini, *Ernesto Nathan Rogers, The Modern Architect as Public Intellectual* (London: Bloomsbury, 2021).

en bestuurlijke functies in de maatschappij hebben ingenomen. Deze OASE wil alvast een bescheiden bijdrage leveren aan de verbreding van dit perspectief.

Instrumentarium van publieke participatie

De rol van de publieke intellectueel gaat bovendien gepaard met een andere visie op het traditionele architectonische instrumentarium. Voor de architect als publieke intellectueel kunnen opdrachten en architectonische ontwerpen begrepen worden als stellingen in de context van de bredere maatschappelijke uitdagingen waarmee ze zich engageren. Hun praktijk illustreert hoe architectuurprojecten niet alleen de capaciteit hebben om partijen bij moeilijke vraagstukken rond de tafel te brengen, maar ook om de publieke opinie te bespelen. Het instrumentarium van de architect als publieke intellectueel beperkt zich echter niet tot het architectuurontwerp alleen, maar strekt zich uit tot het maken van tentoonstellingen (al dan niet over architectuur), het schrijven in de algemene pers (al dan niet over architectuur), een stem te laten horen in (eigen) radio- en televisieprogramma's, een cruciale rol te spelen in het onderwijs en door initiatieven te nemen om bepaalde onderwerpen te agenderen in het publieke debat.

Vanwege onze ambitie om het mogelijke publieke engagement van architecten voor het voetlicht te brengen, onderzoeken we in dit nummer van OASE dit brede architectonische instrumentarium. Concreet hebben we ons gericht op de volgende vragen: Op welke manier waren architecten actief in het verbinden van architectuurontwerp en samenleving? Welk instrumentarium hadden zij tot hun beschikking, en welke strategie effectueerden zij? Vanuit welke posities en/of instellingen waren zij werkzaam? En wat was het effect van hun werk op de toenmalige architectuurcultuur?

Rappel à l'ordre

Dit nummer van OASE vormt een pleidooi voor de noodzaak van architecten om zich publiek te engageren en vertrekt vanuit de overtuiging dat architecten, met hun eigen kennis en kunde, een waardevolle positie kunnen innemen in de publieke sfeer. Door onze blik op de architect te verbreden, en ook de maatschappelijke participatie mee te nemen, kunnen we ook architecten die tot nu toe buiten beeld zijn gebleven, een plaats geven in de architectuurgeschiedenis en -kritiek. Te vaak zijn geschiedschrijving en kritiek uitgegaan van het beeld van de architect als heroïsche, mannelijke avant-garde figuur die ontwerpt en bouwt. De architect als publieke intellectueel opent een ander perspectief, waardoor ook andere rollen, benaderingen en instrumenten kunnen worden belicht. Bovendien blijkt dat alternatieve stemmen – zoals die van vrouwen – een veel belangrijker plaats innemen in de architectuurcultuur dan tot nu toe werd verondersteld. Daarmee wil dit nummer van OASE zich expliciet mengen in het hedendaagse publieke debat. Niet alleen door zes min of meer onbekende architecten naar voren te schuiven, maar ook door architecten op te roepen zich te engageren met maatschappelijke vraagstukken, en daarbij geen genoegen te nemen met enkel een bijdrage aan het architectonische discours. De effecten van sociale kwesties op de gebouwde omgeving lijken met

but also to manipulate public opinion. However, the arsenal of the architect as a public intellectual includes not only the creation of architectural designs, but also the organisation of exhibitions (about architecture or otherwise), writing for the general press (about architecture or otherwise), having a voice in (their own) radio and television programmes, playing a crucial part in education and taking initiatives to put certain issues on the agenda of public debate.

With the aim of highlighting the potential public engagement of architects, this issue of OASE examines this broad range of architectural instruments. In particular, it focuses on the following questions: In what ways have architects been active in linking architectural design and society? What tools did they have at their disposal and what strategies did they employ? From which positions and/or institutions did they work? And what was the impact of their work on the architecture culture of their time?

Rappel à l'ordre

This issue of OASE underwrites the need for architects to engage with the public and is based on the conviction that architects, with their own knowledge and skills, can occupy a valuable position in the public sphere. By broadening our view of the work of the architect to include social participation, we can give architects who have hitherto remained out of the picture a place in the history of architecture and architecture criticism. Too often, history and criticism have painted the picture of the architect as a heroic, male, avant-garde person who designs and builds. The idea of the architect as a public intellectual opens up different perspectives and allows the highlighting of other roles, approaches and instruments. It also shows that alternative voices – such as those of women – occupy a much more prominent place in architecture culture than has previously been assumed. This issue of OASE thus aims to intervene explicitly in the contemporary public debate, not only by presenting six more or less unknown architects, but also by calling on architects to engage with social issues and not be content with merely contributing to the architecture discourse. The impact of social issues on the built environment seems to be discussed mainly by social geographers, sociologists, journalists and planners, while designers hardly know how to actively engage in the conversation. Architects, however, have the practical knowledge of space and the imagination to map changes and make them concrete in the context of local conditions. This way, they can make a valuable contribution to the public sphere. This OASE is a reminder to the various public platforms to let architects and urban designers have their say, but certainly also to architects, architecture theorists, historians and critics to engage in the current public debate on ecological, social and economic change and to reassume the crucial role of public intellectuals.

Translation: InOtherWords, Maria van Tol

name besproken te worden door sociaalgeografen, sociologen, journalisten en planologen, terwijl ontwerpers zich nauwelijks actief in het gesprek weten te mengen. Architecten bezitten echter praktische kennis van ruimte én het verbeeldingsvermogen om veranderingen in kaart te brengen en concreet te maken tegen de achtergrond van lokale omstandigheden. Daarmee kunnen ze een waardevolle bijdrage leveren aan de publieke sfeer. Deze *OASE* is een *rappel à l'ordre* aan de verschillende publieke podia om architecten en stedenbouwkundigen aan het woord te laten, maar zeker ook aan architecten, architectuurtheoretici, historici en critici om binnen de huidige maatschappelijke debatten over ecologische, sociale en economische transitie de handschoen op te pakken en opnieuw de cruciale rol van publieke intellectueel op zich te nemen.

Architect in Parliament: Halina Skibniewska's Dilemma of Involvement

Michał Kulesza and Maja Wrzeszcz

You're not as numbed as you think,
And even if you're like a pebble on the ground,
Together with many other pebbles
You can change the course of an avalanche.
And, as someone else used to say,
If you can change its course, then do so.

Czesław Miłosz

Polish architect, academic and politician Halina Skibniewska included the above quote from Czesław Miłosz's poem *Treatise on Morality* (*Traktat moralny*, 1947)¹ in her response to a letter of gratitude from a person she had helped as a member of parliament.² These few lines accurately capture Skibniewska's ethical stance on her work and duties in politically difficult times.

Her career was shaped by the reality of the post-war Polish People's Republic, a Soviet satellite state governed by a communist regime. Although the country was in dire need of reconstruction after the Second World War, the government often tended to limit the autonomy of architects.

Skibniewska had to navigate this challenging environment and found a way to combine her work as a designer with academia and politics. She utilised negotiating and persuasive skills to find loopholes and areas of freedom within the system. In doing so, Skibniewska focused on the social aspect of architecture, particularly on the groups whose needs were overlooked (such as people with disabilities, children or the elderly) and urban ecology.

Formation of a Social Attitude (1921-1964)

Halina Skibniewska (née Erentz) and her peers represented the first generation raised in a state that had just regained independence after over a century of rule by neighbouring countries.³ They were brought up in an atmosphere of optimism and modernisation, but also learned how to develop a sensitivity towards social issues, in a common effort to organise the retrieved homeland.

Born in 1921 in Warsaw, she grew up in an assimilated Jewish family of progressive intellectuals. The outbreak of the Second World War interrupted her studies in architecture. During the Nazi German occupation, Skibniewska served as a liaison officer and a paramedic for the underground resistance movement.⁴ She continued her education in clandestine classes and attended courses in both architecture and sociology. At that time, Warsaw's academic community was comprised of left-wing, avant-garde architects who believed in modernist ideals.

¹ Czesław Miłosz, *Treatise on Morality*, translation by Jolanta Dudek, 'Miłosz and Conrad in the Treatise on Morality', *Yearbook of Conrad Studies*, Vol VII (2012), 140.

² Polish writer and poet, laureate of the 1980 Nobel Prize in Literature.

³ As the result of the First World War.

⁴ The Polish Home Army (Armia Krajowa, AK) and the Council to Aid Jews (Żegota).